

התמודדות ללא תאריך יעד

בעזה"ש"י

1) "לא תרדה בו בפרך" (ויקרא כה, מג) "לא תרדה בו בפרך שלא תאמר לו 'היחס את הכוס הזה' והוא אינו צריך. 'הצין לי את הכוס' והוא אינו צריך. 'עודר תחת הגפן עד שאבוא'..." (ספרא על הפסוק)

"...מגיד דברו ליעקב חקיו ומשפטיו לישאאלי (תהלים קמו, יט)... שאין מדותיו של הקדוש ברוך הוא כמדת בשר-ונדס, מדת בשר-ונדס מורה לאחרים לעשות (הוא אינו עושה כלום, והקדוש ברוך הוא אינו כן, אלא מה שהוא עושה הוא אומר לישאאל לעשות ולשמר..." (שמות רבה, ל; ט)

"כל עבד עברי אסור לעבד בו בפרך. ואיזו היא עבודת פרך? זו עבודה שאין לה קצבה ועבודה שאינה צריכה לה...מקאן אמרו חכמים שלא יאמר לו 'עדר תחת הגפנים עד שאבוא', שהרי לא נתן לו קצבה. אלא יאמר לו 'עדר עד שעה פלונית או עד מקום פלוני'" (רמב"ם, הלכות עבדים, ט; ו)

"...אלא שלא יאמר לו 'עד שאבוא' והוא מתעכב לבוא עד שיצטער..." (ראב"ד שם)

"...ועבודת פרך הוא עבודה שאין לה קצבה, וכן עבודה שאין צריך לה. ואיזה עבודה שאין לה קצבה? 'עודר תחת הגפן עד שאבוא'. והוא עבודה המפרכת הגוף, שאין לו טעם בעבודה זאת לאיזה צורך הוא מעדר..." (רבי יצחק אייזיק מקומרנא, אוצר החיים)

2) "ראשונים שנתגלה עונם, נתגלה קצם. אחרונים שלא נתגלה עונם, לא נתגלה קצם" (יומא ט ע"ב)

למה בגלויות הראשונים היינו יודעים זמן השעבוד, כמו בגלות מצרים וגלות בבל, ועכשיו אין אנו יודעים זמן הקץ, מתי תהיה הגאולה? אך התירוץ כי הראשונים שנתגלה עונם, היינו, שעשו עברות בגלוי, בפועל המעשה, ונדעו שחטאו, ועשו תשובה על מעשיהם - לזאת נתגלה קיצם. אבל אחרונים, שלא נתגלה עונם, רק במחשבה לבד - פוגמים מאוד, על-כן לא נתגלה קיצם, כי אינם עושים תשובה, שחושבים שאין זו עברה גדולה" (רבי יהושע מדזייקוב, עטרת ישועה, וישב)

"הארבעה בניס רומזים להארבע גלויות, כנודע (עין בליקוטי תורה ריש פרשת כי תצא ד"ה כי תצא), והנה, בכל שלוש אלו נאלו על-ידי אתערותא דלתתא... אבל גלות הרביעי המר הזה קשה מכולם, ואין בכוחנו לעורר אתערותא מתתא לעילא, רק יתקיים בנו 'למעני, למעני אעשה' (ישעיהו מח, יא)...ועל כן אנחנו בחינת שאינו יודע לשאול" (רבי יהושע מדזייקוב, עטרת ישועה, הגדה של פסח)

"...זהו שאמרו רז"ל 'ראשונים שנתגלה עונם נתגלה קיצם' כו' פירוש 'נתגלה עונם' שהיה רעגמור, על-כן עשו תשובה על זה מיד. מה שאין כן 'אחרונים, שלא נתגלה עונם', דהיינו ענין שנאת חנם, שכל אחד מטעה את עצמו שאין זה עוון גמור, על-כן 'לא נתגלה קיצם', מפני שאין מתחרטין כל-כך מזה (וכמו שקתב כהאי גוונא ברבנו יונה ראש פרק קמא דברכות, שלכך האשם שתי סלעים וחטאת בת דנקא. דפינן שהאשם בא על ספק חטא אינו מתחרט כל-כך כו'..." (רבי שניאור זלמן מלאדי, ליקוטי תורה, מטות)

"...והטעם – כי הראשונים היו מעשיהם הטובים טמונים ומעשיהם הרעים גלויים, כי ליבם היה טוב, ואחרונים להיפך, וירחמנא ליבא קעיי ועייפ סנהדרין קו, ואמרו: 'ראשונים שהיה בהם עבודה-זרה וגילוי-עריות ושפיכות-דמים, אלא שתלו בטחונם בקב"ה' (עייפ שבת קלט). נמצא כי מעשיהם רע מאד... וליבם היה טוב מאד, שמעלת הבקחון על כולם... ואחרונים עסקו בתורה ובגמילות-חסדים, ומפני מה חרקה! מפני שנאת-חינם... והוא מוחקר הבקחון, שכל הקנאה והשנאה ממנו..." (הגרי"א, ביאור על אגדת סבי דבי אתונא)

" 'בְּיָרֵאת ד' מְבַטַח עו, וּלְקַנְיֵו יְהִי מְחֻסָּה' (משלי יד, כו). פִּירוּשׁ: כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב 'טוֹב לְחַסוֹת בְּד' מְבַטַח בְּאֲדָם' וְהַפְסוֹק הַזֶּה בְּעֵצְמוֹ אֵין לוֹ פִּירוּשׁ לְכַאוּרָה. וְהַעֲנִין- כִּי יֵשׁ שְׁנֵי חֻלְקֵי בְטַחוֹן: אֶחָד שֶׁהַקְּב"ה מְבַטִּיחוֹ לְתַת לוֹ הוֹן רַב וְעוֹשֶׁר, כְּמוֹ שֶׁמְצִינֵנו שֶׁהַבְּטִיחַ לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְאַבְרָהָם שֶׁעָשִׂירוֹ, וְזוֹה נִקְרָא 'בְטַחוֹן'. וְחֻלְק הַשְּׁנִי הוּא שֶׁהַקְּב"ה אֵין מְבַטִּיחוֹ, אֲךָ הָאָדָם בְּעֵצְמוֹ שֶׁם בְטַחוֹנוֹ בְּד', וְזוֹה נִקְרָא 'חֲסוּיִן'. וְכְמוֹ שֶׁכָּתוּב 'צוּר חֲסוּיֵנו בּו' (דברים לב, לו), שֶׁהַצּוּר הוּא לְמַחְסֵה לְאָדָם מְנַרְם וּמְמַטֵּר כְּאִשֶׁר יוֹנֵחַ שָׁם בְּעֵצְמוֹ, אֲךָ הַצּוּר לֹא הִבְטִיחוֹ שִׁיְהִי לוֹ לְמַחְסֵה. וְזוֹהוּ שֶׁכָּתוּב 'טוֹב לְחַסוֹת בְּד' הוּא חֻלְק הַשְּׁנִי, כְּלוּמַר שֶׁמְעַצְמוֹ יֵשִׁים וְיִשְׁלַךְ יֵהְיוּ עַל ד' אֲף שֶׁלֹּא הִבְטִיחַ לוֹ ד', מִמָּה שֶׁנִּשְׁיָם בְטַחוֹנוֹ בְּאָדָם אֲף לְאַחַר שֶׁהִבְטִיחַ הָאָדָם לוֹ לַעֲשׂוֹת הַטוֹב וְזוֹהוּ 'מְבַטַח בְּאֲדָם'..." (ביאור הגרי"א, שם)

"יִרְאָה שֵׁשׁ יִתְרוֹן מִצַּד הַסְּגוּלָה הַנִּמְצָאת בִּישְׂרָאֵל מִצַּד קְדוּשַׁת הַנַּפְשׁוֹת, וְיֵשׁ יִתְרוֹן מִצַּד הַמַּעֲשִׂים. וְנִרְאָה שֶׁבְּבִיאָה רֵאשׁוֹנָה, שֶׁתְּכַלִּית הַקְּדוּשָׁה הִיָּה אִזּוֹ בֵּית הָרֵאשׁוֹן, הִיָּתָה קְדוּשַׁת הַסְּגוּלָה גְּדוּלָה מְאֹד, שֶׁהִיָּתָה הַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה בְּהֵם בְּגִלּוּי וְכִיּוּצָא בָּזָה. וּבֵית שְׁנֵי הִיָּתָה קְדוּשַׁת הַסְּגוּלָה קְטָנָה לְעֶרְךָ הַבֵּית הָרֵאשׁוֹן, אֲבָל הִיָּה בָּהּ קְדוּשַׁת הַמַּעֲשִׂים גְּדוּלָה, שְׁבוּ הָיוּ אֲנָשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָה, וְנִתְרַבּוּ כְּמָה מִצְּוֹת דְּרַבָּנָן, שֶׁזֶהוּ הַכֹּל קְדוּשַׁת הַמַּעֲשִׂים. אֲלֵא שֶׁקְדוּשַׁת הַסְּגוּלָה לֹא הִיָּתָה גְּדוּלָה כֹּל-כַךְ כְּבִבֵּית רֵאשׁוֹן. עַל כֵּן אִמְרוּ חַז"ל בְּפֶרֶק קַמָּא דִּיּוּמָא 'רֵאשׁוֹנִים שֶׁנִּתְגַּלָּה עוֹנָם נִתְגַּלָּה קִיצָם, אַחֲרֹנִים שֶׁלֹּא נִתְגַּלָּה עוֹנָם לֹא נִתְגַּלָּה קִיצָם'. פִּירוּשׁ: שְׂרֵאשׁוֹנִים הִיָּה הַחֲסָרוֹן שֶׁבָּהֶם בְּמַעֲשִׂים, שֶׁהֵם מְגוּלִים, אֲבָל בְּעֵצָם כַּח קְדוּשַׁת סְגוּלַת נַפְשׁוֹתָם הָיוּ רַמִּים מְאֹד, עַל-כֵּן הִיָּה הַתִּיקוֹן לָחַ בְּהֵם. וְאַחֲרֹנִים, שֶׁהַחֲסָרוֹן בְּהֵם הִיָּה מִצַּד מִיעוּט הַקְּדוּשָׁה הַפְּנִימִית, וְזוֹהוּ 'לֹא נִתְגַּלָּה עוֹנָם', אֲף עַל פִּי שְׁבָּלּוּי הָיוּ נִרְאָה מַעֲשִׂיהֶם יוֹתֵר טוֹבִים- מְכַל-מְקוֹם לֹא נִתְגַּלָּה קִיצָם. כִּי לְתַקֵּן כַּח הַסְּגוּלָה הַפְּנִימִית כְּשֶׁמִּתְחַסֵּר צָרִיךְ זְמַן יוֹתֵר גְּדוֹל וְהַשְּׁתַדְּלוּת יוֹתֵר נִשְׁגַּב..." (הַרְאִי"ה קוֹק, עֵין אִיָּה בְּרֻכּוֹת, א; יז)

" יָאֵת ד' אֶלְקִיד תִּירָא, אֲתוֹ תַעֲבֹד, וּבּוֹ תִדְבֹּק, וּבְשִׁמּוֹ תִשְׁבְּעִי (דברים י, כ). רַבֵּנוּ מִשֶּׁה (בַּסֵּפֶר הַמִּצְוֹת מִי"ע ו) פִּירוּשׁוֹ לְעֲנִין לְהַדְּבִק בְּתַלְמִידֵי-חֲכָמִים, וְהַרְמַבִּין בְּאֲרוֹ עַל הַדְּבָקוֹת הַמִּיּוּחָד לִיְחִידִים, יִשְׁתַּוְּקֶקוּ לְשִׁמּוֹ בְּכָל פְּעוּלוֹתֵיהֶם וּמַחֲשׁוֹבוֹתֵיהֶם וְהֵמָּה מַעוֹן לְשְׂכִינָה. וְזוֹה אֵין מְדַרְךְ הַמִּצְוָה עַל רַמִּי הַמַּעֲלָה לְבַד. אֲמָנָם לְדַעֲתִי הִיא מִצְוָה פְּרֻטִית, כּוֹלֶלֶת כָּל אֲנָשֵׁי הָאוּמָה, כָּל אֶחָד לְפִי עָרְכוּ... וְזוֹהוּ עֲנִין הַבְּטַחוֹן... וְדוּד בְּכָל תְּהִלּוֹתָיו אַחַז בָּהּ: 'בְּד' בְטַחֲתִי כו' (תהלים כו), 'יִשְׂרָאֵל בְּטַח בְּד' (קטו, ט). וְיִשְׁעִיָּהוּ אָמַר 'בְּטַחוֹ בְּד' עֲדִי עַד' (כו, ד). וְהַעֲנִין: כִּי יֵשׁ בְטַחוֹן מוֹסְרִי, כְּבְטַחוֹן הָעַם בְּהַמֶּלֶךְ כִּי הוּא יִדְאָג לְמַחְסוֹרָם, וְיֵשׁ בְטַחוֹן טַבְעִי, כְּמוֹ הָאִשָּׁה תְּבַטַח בְּבַעֲלָהּ כִּי הוּא יִדְאָג בְּעַד מַחְסוֹרָהּ, וְיֵשׁ בְטַחוֹן יוֹתֵר חֻזַּק, כְּבְטַחוֹן הַבֵּן בְּאֲבִיו הַמֶּלֶךְ, כִּי יִדְאָג בְּעַדוֹ... כָּל אֱלֹהֵי הָעֲנִינִים נִקְבְּצוּ אֲצֵל הַשֵּׁי"ת, הוּא מַלְכֵנוּ, הוּא אֲבִינוּ, אִם כֵּן הוּא יוֹשִׁיעֵנו (קְדוּשַׁת מוֹסֵף, וְעִי יִשְׁעִיָּה לֵג, כב), וּמִסְבַּת הָאֲמוּנָה כִּי הַשֵּׁם

דבוק לנבראיו להכין להם טרפס וצרכם... וכביכול 'בכל צרתם לו צרי' (ישעיה סג, ט), והוא בעל היכולת האחד, האמיתי הנצחי, ויודע כל מקריו ומצפוניו ועלילות בני אדם... אם כן הלא יהיה האדם יושב בטח ושלו ושקט, ולא יעשה הסבות המוכרחות רק למה שהטילה על הנבראים גזירת הבורא יתברך... וזה נקרא דְבָקוּת, והיא מצָנָה כוללת בְּבחינות שונות לכל אנשי האומה בלא הבדל. וכמו שאמרו על קרא 'רבים מכאובים לְרשע והבוטח בדי' חסד יסובבנו' (תהלים לב), 'אפילו רשע ובוטח בדי' - חסד יסובבנו' (ילקוט תהלים ס"ס תשיט), שבענין שהוא בוטח יושיעהו די מצד החסד... וזה עצם הדְבָקוּת שְׁתַב הרמב"ן. והנה דברי יהושע לנו לְעַד, שקודם מותו צִנָּה לישראל לבטוח בדי כי הוא ילחום עבורם, ולא יבקשו סיבות לבקש קרְבַת העמים ולהיות שְׁלוֹם עִמָּהֶם ולהתחתן בם, רק יהיו בטוחים בדי כי הוא ירדפם... ועל זה אמר 'כי-אם בדי' אלקיכם תדבקו כאשר עשיתם עד היום הזה' (יהושע כג, יח). ומילת 'עשיתם' לְעַד, כי לא אמר 'כאשר הייתם', להורות שלחמו קְאָריות והיו בטוחים בדי... ובעוונותינו הרבים הָעֵדֶר הבטחון גרם לדורנו להתרחק מתלמידי-חכמים ולהרחיק הבנים מתלמוד-תורה, כי יחקורו על התכלית, מה תהיה אחריתם. והמְעָנָן? רָאָה כי הביטחון גורם להִדְבֵק בתלמידי-חכמים" (רבי מאיר שמחה מדווינסק, משך חכמה)